

CLIL tuli taloon. Koulunäytelmä kuudessa näytöksessä: kehittämishankkeesta koulun toimintakulttuuriksi

Julkaistu 11. toukokuuta 2011. Kirjoittanut Tuija Rasinen.

Artikkelin kirjoittaja Tuija Rasinen työskentelee tällä hetkellä palvelukehityspäällikkönä Jyväskylän kaupungin innovaatiopalveluissa. Rasinen työskenteli aiemmin luokanopettajana CLIL-opetusta toteuttavassa perusopetuksen koulussa Jyväskylässä ja on tehnyt kasvatustieteenalan väitöskirjan vieraskielisestä perusopetuksesta. Tämä artikkeli käsittelee kyseisen koulun CLIL-opetuksen 20-vuotista kehityskaarta pienimuotoisesta opetuskokeilusta koko koulun toimintakulttuuriksi. Artikkelin on kirjoitettu näytelmän muotoon.

1. näytös: Brysselin tuulet

Tapahtumapaikka ja ajankohta: Suomi osa yhdentyvää Eurooppaa 1990-luvun alussa

Päärooleissa: suomalaiset, Euroopan Unioni, koululainsäädäntö

Suomi elää 1990-luvun alussa yhä kansainvälisemmässä Euroopassa. Erilaiset kansainvälistymisen muodot ovat yhä tiiviimmin mukana jokaisen suomalaisen elämässä. Luonnollisesti myös koulut ja muut oppilaitokset tuntevat kuinka Brysselin kutsuvat tuulet puhaltavat. Vieraat kielet tulevat koteihin ja työpaikoille television, äänitteiden, videoiden, mainosten ja lisääntyneiden kansainvälisten kontaktien myötä. Vieraskieliset – etenkin englanninkieliset liikkeiden ja firmojen nimet, ammattisanasto ja jopa ammattinimikkeet sulautuvat arkielämäämme. Suomi hakee EU-jäsenyyttä ja koululainsäädäntökin saa vauhdittavaa virtaa kansainvälistymiseen liittyvistä odotuksista. Muutokset koululainsäädännössä mahdollistavatkin vieraskielisen opetuksen toteuttamisen niin peruskoulussa kuin lukiossakin, mikä on merkittävä mahdollisuus koulujen toiminnassa. Euroopan unioniin liittymisen myötä myös kielitaidon taso- ja monipuolisuusvaatimukset Suomessa kasvavat ja odotukset vieraskielisen opetuksen toteuttamisen monimuotoistamiseen ovat suuret.

2. näytös: Herääminen

Tapahtumapaikka ja ajankohta: näytelmän koulu, perusopetuksen luokat 1–6, vv. 1990–1991

Päärooleissa: koulun opetushenkilöstö, rehtori, oppilaat, oppilaiden vanhemmat

Näytöksen päänäyttämönä oleva koulu on toiminta-asenteeltaan virkeä ja aktiivinen. Siellä on pitkä perinne kielenopetuksen kehittämiseen. Koulun luokanopettajajoukosta löytyy pätevyyttä, taitoa ja intoa vuorovaikutteisemman ja elävämmän kielenopetuksen toteuttamiseen. Opettajat ovat myös valmiita kehittelemään ja kokeilemaan uusia toimintatapoja. Näytelmän koulun uudistushenkilön rehtori tukee vahvasti koulun pedagogista kehittymistä ja opettajien kehittämistyötä.

Koulu sijaitsee asuinalueella, jossa vanhemmat ovat aktiivisesti ja mielellään mukana lastensa koulutyössä. Monien lasten vanhemmat ovat korkeasti koulutettuja ja opiskelumyönteisiä.

Useilla äideillä ja isillä on lisäksi kokemuksia työelämästä ja asumisesta ulkomailla ja joillekin vanhemmista myös kansainvälisen tutkimuksen ja koulutusmaailman kehityssuunnat ovat tuttuja omien akateemisten alaan liittyvien työtehtävien kautta. Vanhemmat hyödyntävät ja ennen kaikkea tuovat esille kokemuksiaan ja tietoaan ”maailman trendeistä”. Näin ollen he tuovat sytykkeitä myös lastensa koulun toiminnan kehittämiseen. Tällä tavoin käynnistyy myös ajatus englanninkielisen sisältöjen opetuksen aloittamisesta koulussa.

Eräänä päivänä yhden tulevan ekaluokkalaisen vanhemmat ja muutama koulun opettaja käyvät koulun pihalla keskustelun, jonka ”seurauksena” vanhempien esittämä idea alkaa nopeasti muuttua todeksi. Koulu tulee käynnistämään opetuskokeiluna ns. englantipainotteisen opetuksen ekaluokkalaisten ryhmän.

3. näytös: Uudet tuulet puhaltavat ja myötätuulesa kuljetaan

Tapahtumapaikka ja ajankohta: näytelmän koulu osana kunnan koulujärjestelmää, vv. 1991–1997

Päärooleissa: koulujen profiloituminen, koulun ja kotien suhde, asuinalueen ”vieraskieliorientaatio”, kunnan opetushallinto, opettajien rekrytointi, yliopiston ja koulun yhteistyö

Vilkaan opetussuunnitelman uudistustyön ja yhteiskunnan muun kehityksen myötä 1990-luvun alkupuolella koulujen toimintaan kohdistuu odotuksia, joiden mukaan koulujen toivotaan uudistavan ja terävöittävän työtään liittyen mm. opetusmenetelmiin, tiimimäisen työskentelyyn, oppimateriaalien käyttöön ja oppilaiden yksilöllisempään huomioimiseen. Näin ollen kotien ja koulun välinen yhteistyökin aktivoituu, vanhempien osallistumiseen kannustetaan ja toisaalta vanhemmat myös rohkaistuvat vaatimaan koululta entistä enemmän. Tämän näytelmän koulunkin oppilaiden kodeissa ollaan kiinnostuneita mm. uudesta tavasta opettaa ja opiskella. Monet vanhemmat toivovat, että omat lapset pääsisivät osallisiksi englanninkielisestä opetuksesta. Koulun ja opettajien toteuttamaa kehittämistyötä englanninkielisen oppisisältöjen opetuksen saralla arvostetaan.

Suomessa 1990-luvun alkupuolella opetussuunnitelmatyön ollessa aktiivisimmillaan koulujen toivotaan myös asettavan itselleen yksilöityneitä kehittämisen kohteita. Koulujen profiloitumista ja erikoistumista eri aihealueisiin ja asioihin pidetään koko koulujärjestelmän kehittämisen kannalta merkittävänä. Tarkasteltavana oleva koulu ottaa omaksi kehittämisen

kärjekseen englanninkielisen sisältöjen opetuksen ns. englantipainotteisen opetuksen. Tätä koulun profiloitumista siivittää Jyväskylän kouluhallinnon kannustus ja tuki sekä koulun johdon voimakas sitoutuminen asiaan. Kaupungin opetusviranomaiset toivovat kuntansa koulujen kehittävän omiin vahvuuksiaan ja painopisteitään ja näin erottuvan toinen toisistaan. ”Edelläkävijäkoulujen” myös odotetaan toimivan aktiivisesti suunnannäyttäjinä, ”majakan valoina ” muille kouluille.

Näytelmän koulun painotus englanninkieliseen opetukseen vaikuttaa myös koulun opettajienrekrytointilinjaukseen siten, että kouluun haetaan ja rekrytoidaan englanninkieliseen opetukseen orientoituneita ja kykeneviä opettajia. Jyväskylän yliopiston aktivoituminen vieraskielisen opetuksen sisältöihin liittyvässä koulutuksessa ja täydennyskoulutuksessa auttaa osaltaan koulua vieraskielisen opetuksen toteuttamisessa sekä myöhemmin CLIL-koulutettujen opettajien rekrytoinnissa.

Englanninkielisestä opetuksesta kiinnostuneita opettajia tarkasteltavana olevasta koulusta löytyy CLIL-opetuksen kehittämishankkeen alusta lähtien – ja tämä joukko laajenee merkittävästi tulevien vuosien varrella. Jyväskylän yliopiston tarjoama pitkäkestoinen TCE/TCFL (Teaching content through a foreign language) -koulutus antaa vauhtia ja työkaluja pioneerityötä tekevien opettajien toimintaan. Mahdollisuus osallistua oman paikkakunnan yliopiston korkeatasoiseen täydennyskoulutukseen lisää osaltaan myös halukkuutta ja intoa olla mukana englanninkielisen opetuksen kehittämisessä. Lisäksi Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksen käynnistämä JULIET-ohjelma luokanopettajaksi opiskeleville antaa tuleville luokanopettajille jo opintojensa aikana tilaisuuden tutustua ja harjaantua opettamaan englannin kielellä. JULIET-ohjelman opiskelijat suorittavat osan opettajaharjoittelustaan näytelmän koulussa. Vastavuoroisesti osa koulun opettajista toimii yliopiston tuntiopettajina opettaen CLIL-metodologian opiskeluisältöjä. JULIET-ohjelmassa opiskelleita luokanopettajia tullaan rekrytoimaan sittemmin koulun opettajiksi.

CLIL-opetuksen ”myötätuulivaiheessa” koulu on mukana muutamissa EU-ohjelman hankkeissa sekä valtakunnallisessa opetushallituksen Kimmoke-hankkeessa. Osaltaan myös nämä hankkeet kannattelevat CLIL-opetuksen toteuttamista myönteisillä aalloilla. Hankkeiden myötävaikutuksella on mahdollisuus kehittää englanninkielistä opetusmateriaalivarantoa sekä palkata kouluun myös määräaikaiseen tuntiopetukseen syntyperäinen opettaja.

Vieraskielisen opetuksen myötätuuleen vaikuttaa osaltaan myös se, että näytelmän koulu sijaitsee asuinalueella, jossa asuu keskimääräistä enemmän perheitä, joilla on ”vieraskieliorientaatiota” joko ulkomailla tapahtuneen työskentelyn, asumisen, koulutuksen, kansainvälisen opiskelijavaihdon tai maahanmuuton kautta. Myös perheiden vanhempien korkea koulutustaso edistää osaltaan kielimyönteisyyttä. Asuinalueella on myös vieraskielistä toimintaa tarjoavia päiväkotiryhmiä mm. venäjänkielinen päiväkotiyksityinen), englanninkielinen päiväkotiyksityinen sekä myös englanninkielipainotusta toteuttava kunnallinen päiväkotiyksityinen. Näistä päiväkotiryhmistä tulleet koulunaloittajat ovat jo ennen kouluun tuloaan tottuneet kuulemaan ja käyttämään muutakin kuin suomen kieltä, joten heidän asenteensa ja valmiutensa ovat otolliset englanninkieliselle opetukselle. Toisaalta myös odotukset koulun englanninkielisen opetuksen toteuttamiselle tämän em. orientaation myötä kasvavat.

4. näytös: Ristiaallokkoa

Tapahtumapaikka ja ajankohta: näytelmän koulu, vv. 1996–1999

Päärooleissa: koulun henkilöstö, oppilaiden vanhemmat ja oppilaat

CLIL-opetuksen alkutaipaleen jälkeen, sen vakiinnuttua jo osaksi koulun jokapäiväistä toimintaa, alkaa kuulua yhä enenevässä määrin myös kriittisiä ääniä englanninkielistä opetusta kohtaan – niin henkilöstön kuin oppilaiden vanhempienkin joukosta. Toteuttaessaan englantipainotteista opetustaan koulu ei tietoisesti valikoinut koulun aloittamisvaiheessa englanninkieliseen opetukseen osallistuvia oppilaita. Vuosien varrella englantipainotteisten alkuopetuksen ryhmien lukumäärä kuitenkin kasvaa ja hakeutuminen ei-englantipainotteisiin opetusryhmiin puolestaan ohentuu. Koulun taloudelliset resurssit sekä tilat eivät kuitenkaan mahdollista kolmannen luokan ”nivelvaiheessa” alkuopetuksessa toteutuneiden englantipainotteisten ryhmien säilymistä vaan ryhmiä joudutaan yhdistämään suomenkielellä toimivien ryhmien kanssa. Ongelmaksi syntyy tuolloin se, että kaikki halukkaat eivät voi jatkaa englantipainotteisessa opetuksessa. Kouluun alkaa kehittyä hiljalleen ”kahden kerroksen väkeä” -ilmapiiri, jossa koulu ikään kuin jakaantuu kaikessa toiminnassaan englantipainotteiseen ja ei-englantipainotteiseen ”leiriin”. Tämä vaikuttaa väistämättä myös henkilöstön, oppilaiden ja vanhempien keskinäiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön.

Kuljettaessa kohti 1990-luvun loppua CLIL-opetuksen ensimmäisten vuosien ”kuherruskuukausi” koulussa on ohi, kehittämistä ja CLIL-opetuksen vaatavuus alkavat painaa, opetusarki on rankkaa ja vieraskielisen opetuksen arvostuskin on hieman koetuksella. Englanninkielisen opetuksen ”ihastelu” vaihtuu osin kriittisiin arvioihin esim. oppilaiden suomen kielen taitojen mahdollisesta heikentymisestä ja ylimalkaan englannin kielen asemasta koulun toiminnassa. CLIL-opetuksen jatkuminen ja yhteistyö yläkoulunkaan kanssa ei suju mutkattomasti. Kehittämishankkeena alkanut englantipainotteinen opetus ei myöskään enää saa osakseen alkuvuosiensa tapaan ”ylimääräistä” tukea, vaan koulun on tultava kehittämistyössään toimeen omin resurssein.

5. näytös: Tienhaarassa

Tapahtumapaikka ja ajankohta: näytelmän koulu, vv. 1998–1999

Pääroolissa: koulun henkilöstö

Ristiaallokon nostattamana CLIL-opetuksen taival tulee näytelmän koulussa tienhaaraan lukuvuonna 1998–1999. Henkilöstö joutuu pohtimaan ja punnitsemaan englanninkielisen ja suomenkielisen opetuksen välistä suhdetta, oppilaiden ryhmittelyä, opettajaresurssia ja ylimalkaan CLIL-opetuksen jatkamista koulussaan. Henkilöstö työstää koulun CLIL-opetuksen tulevaisuutta lukuvuoden ajan pohtien mm. CLIL-opetuksen jatkamisen ja toteuttamisen eri vaihtoehtoja. Vaihtoehtoina ovat englantipainotteisen opetuksen jatkaminen osan oppilaista opetuksessa, englantipainotteisen opetuksen ”alasajaminen” tai englantipainotteisen opetuksen laajentaminen koskemaan kaikkia tulevia koulun oppilaita. Lukuvuoden lopun jo hämmöittäessä asiasta päätetään järjestää äänestys, jonka tuloksena päädytään enemmistön kannattamaan ratkaisuun: kaikki koulun yleisopetuksen oppilaat tulevat jatkossa opiskelemaan ja oppimaan kahdella kielellä. Tulevaisuudessa siis kaikkien koulun oppilaiden opetuksesta osa tapahtuu englannin kielellä, ryhmittelyä

englantipainotteisiin ja ei-englantipainotteisiin ryhmiin ei enää jatkossa tulla tekemään. Kouluun on vuosien varrella rekrytoitu lukuisia CLIL-orientoituneita opettajia, joten englanninkielinen eri oppiaineiden sisältöjen opetus on toteutettavissa opettajien välisellä työnjaolla. Näytelmän koulussa alkaa uudenlainen CLIL-opetuksen vaihe ja CLIL tulee jatkossa olemaan koko koulun ”juttu”.

6. näytös: Kehittämishankkeesta koulun CLIL-toimintakulttuuriksi

Tapahtumapaikka ja ajankohta: näytelmän koulu, vv. 1991–2011

CLIL tuli ja jäi taloon – 20 vuotta sitten. Nykyään tässä tarkasteltavana olevassa, ”näytelmän” koulussa toimivat (lähes) täysin englannin kielellä opiskelevat luokat sekä kahdella kielellä – suomi ja englanti – opiskelevat perusopetuksen luokat. CLIL-opetuksen jatkuminen yläkoulussa, johon oppilaat pääsääntöisesti siirtyvät, on virkistynyt. Jyväskylässä toimii myös IB-lukio, jossa koulutus ja opiskelu toteutuvat täysin englannin kielellä. CLIL-koulutaival aina päiväkodista korkeakouluopintoihin on siten Jyväskylässä mahdollista.

Koulun pioneerityö CLIL-opetuksen toteuttajana on vaatinut sitä toteuttavilta opettajilta, opiskelevilta oppilailta ja myös oppilaiden vanhemmilta niin innostusta, sitoutumista kuin sinnikkyyttäkin. Lukemattomat opetuksen valmisteluun, oppimateriaalin työstämiseen ja opetuksen havainnollistamiseen käytetyt työtunnit ovat olleet opettajille kovaa ja vaativaa kehittämistyötä, joka on kuitenkin usein palkittu kiitoksella ja kannustuksella niin oppilaiden kuin kotienkin puolelta. Näytelmän koulun, Kortepohjan koulu, henkilöstö sai koulun toiminnan kehittämisestään arvokkaan Jyväskylän kaupungin kehittäjäpalkinnon vuonna 2007.

Kirjoittaja on palvelukehityspäällikkö Jyväskylän kaupungin innovaatiopalveluissa.

Tähän artikkeliin liittyvät asiasanat:
[clil](#), [perusopetus](#)